

Op een arbocatalogus zonder toegevoegde waarde zit geen mens te wachten

Arbocatalogus niet tegen heug en meug

De wijziging van de Arbowet was een nadrukkelijke uitnodiging aan de sociale partners om zelf afspraken te maken over gezond en veilig werken. De arbocatalogus moet hen in staat stellen invulling te geven aan wettelijke doelvoorschriften. Maar is de afwezigheid van een catalogus daarom een recept voor rampspoed? 'Soms is het beter om er maar niet aan te beginnen.'

Roel van Dooren

'De ontwikkeling, vormgeving en kenbaarheid van private arbocatalogi is een belangrijke verantwoordelijkheid van werkgevers en werknemers. Daarin geven zij aan op welke manieren invulling kan worden gegeven aan de wettelijke doelvoorschriften.' De memorie van toelichting bij de Arbowet laat er weinig twijfel over bestaan: de arbocatalogus is het aangewezen middel om op sectorniveau afspraken te maken over gezond en veilig werken. Maar wie deze en andere passages leest, kan ook niet om een andere conclusie heen: de afwezigheid van een arbocatalogus is géén overtreding. Het is misschien lastig voor betrokkenen, maar van een wettelijke plicht is geen sprake. Dat roept de vraag op of er situaties zijn waarin het niet nodig of zelfs onwenselijk is om een catalogus op te stellen. En natuurlijk of werkgevers en werknemers een groot probleem hebben als ze het zonder catalogus moeten doen.

Bruggen bouwen

'Als de wil om samen bruggen te bouwen en draagvlak te creëren er niet is, moet je er niet aan beginnen.' Josje Salentijn, die met haar bedrijf Salentijn Consult direct betrokken is bij de totstandkoming van diverse catalogi, is er tamelijk resoluut in. Volgens haar heeft het geen zin om een arbocatalogus op te stellen als de randvoorwaarden voor succesvolle implementatie

Een arbocatalogus is niets zonder stevig fundament

ontbreken. 'Een goede catalogus is een creatie van werkgeversvertegenwoordigers, vakbonden, arbodeskundigen en bij voorkeur ook één of meer panels van gebruikers. Zij moeten allemaal bereid zijn energie te steken in een – vaak behoorlijk intensieve – zoektocht naar breed gedragen oplossingen. Daarna volgt nog een uitgebreid implementatietraject, waarin ze de doelgroep van het nut en de meerwaarde van de catalogus moeten overtuigen. Ontbreekt

hiervoor de motivatie, dan is het beter om niet aan een catalogus te beginnen.'

Traditie

Huub Pennock van Ergo-Balans is ook betrokken bij diverse arbocatalogi en weet uit ervaring hoe belangrijk een traditie van overleg tussen de sociale partners is. 'Als er bijvoorbeeld geen cao is, ontbreekt het vaak ook aan de voor een catalogus vereiste infrastructuur: overlegkanalen en plat-

forms waar vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers op regelmatige basis samenwerken. Een arbocatalogus is dan niet onhaalbaar, maar wel behoorlijk ambitieus. De partijen moeten het immers niet alleen eens worden over de aard en omvang van de risico's, maar ook over vaak tamelijk gedetailleerde oplossingen daarvoor.'

Salentijn noemt in dit verband gevallen waarin er nog geen branche-RIE is. 'Mijns inziens kiezen dergelijke sectoren er vaak terecht voor om éérs die gezamenlijke RIE van de grond te krijgen. Als dat lukt, zijn werkgevers, werknemers en arbodeskundigen het in ieder geval eens over wat de voornaamste risico's zijn en hoe die in grote lijnen moeten worden aangepakt. Van daaruit kunnen ze dan werken aan meer gedetailleerde oplossingen. De arbocatalogus staat steviger als er een goed fundament voor is gelegd.'

Toegevoegde waarde

Theo-Jan Heesen vervult met zijn bedrijf TrajectPlus bij diverse catalogi de rol van externe projectleider. Net als Salentijn en Pennock acht hij de aanwezigheid van draagvlak en een overletraditie onmisbaar. 'Maar een catalogus moet ook werkelijk toegevoegde waarde bieden. Neem een branche zoals de chemiesector, waarin een handjevol zeer grote bedrijven de dienst uitmaakt. Die hebben stuk voor stuk zelf een omvangrijk arbobeleid ontwikkeld en onderhouden daarover ook op bedrijfsniveau contact met de Arbeidsinspectie. Onder dergelijke omstandigheden kun je je met recht afvragen wat een arbocatalogus nog toevoegt.' Kleinere bedrijven in zo'n sector die wél behoefte hebben aan een catalogus, kunnen volgens Heesen het beste bekijken wat ze van hun grotere burens kunnen overnemen (zie kader *Wie groot is... heeft een voorbeeldfunctie*).

Praktische bundeling

Salentijn wijst erop dat werkgevers en werknemers in sommige sectoren in het verleden al allerlei oplossingen hebben ontwikkeld in het kader van bijvoorbeeld arboconvenanten. 'Als er toen boekjes, brochures, sites en andere hulpmiddelen zijn ontwikkeld die goed werken, levert een arbocatalogus wellicht weinig nieuws op. Misschien een praktische bundeling van wat er al was, maar ook dat aspect is soms al prima verzorgd.'

Heesen adviseert werkgevers in dergelijke sectoren wel om te investeren in hun relaties met de Arbeidsinspectie. 'Als er geen

ArboCatalogus

De arbocatalogus is geen wettelijke verplichting, het wordt wel gezien als een oplossingenboek voor arbo-zaken. ArboMagazine besteedt dit jaar in elk nummer uitgebreid aandacht aan de arbocatalogus

Wie groot is... heeft een voorbeeldfunctie

Soms wordt een sector gedomineerd door een paar (zeer) grote bedrijven, die vanwege een uitgebreid intern arbomanagementsysteem geen behoefte hebben aan een arbocatalogus. Vaak kiest zo'n sector dan toch voor een catalogus, omdat die een standaard neerlegt die de kleinere spelers verleidt om hun arboniveau op te krikken. Dit is bijvoorbeeld gebeurd in de recreatiesector en bij de verzekeraars. De grote partijen gebruiken de catalogus dan niet, maar nemen wel hun verantwoordelijkheid door niet te concurreren op arbeidsomstandigheden. Is een sector in zijn geheel zo klein dat het lastig is om voldoende financiële middelen bij elkaar te krijgen, dan spelen in aanpalende bedrijven of sectoren vaak vergelijkbare risico's. In goed overleg aanhaken bij een elders ontwikkelde catalogus kan dan een interessante optie zijn.

Arbobeleidsregels: wat verdwijnt er precies?

Wanneer exact is nog onduidelijk, maar alles wijst erop dat de Arbobeleidsregels in de loop van 2010 zullen worden afgeschaft. De gevolgen variëren enorm per sector. In sommige gevallen staat voor werkgevers en werknemers een groot deel van het inhoudelijke houvast op het spel. Terwijl er voor een andere sector niet zo gek veel verandert, omdat de beleidsregels daar nauwelijks een rol spelen. Dat de Arbeidsinspectie in zo'n situatie bij haar controles niet langer uitgaat van regels die toch al weinig relevant waren, levert immers nauwelijks een nieuwe situatie op.

catalogus is, kan die ook niet door de inspectie worden getoetst. Daarmee vervalt een voor de hand liggend en praktisch handvat voor een constructieve dialoog met deze instantie. Daar zullen brancheorganen of individuele bedrijven een alternatief voor moeten zoeken.'

Workshop

Dit soort praktische kwesties daargelaten zijn de ervaringsdeskundigen het dus eens: een catalogus opstellen heeft geen zin als er geen draagvlak voor is en op een arbocatalogus zonder toegevoegde waarde zit geen mens te wachten. Maar hoe kan een sector in kaart brengen of er aan deze vereisten wordt voldaan? Salentijn: 'Tot op zekere hoogte is de toegevoegde waarde te bepalen door te kijken naar de leemte die ontstaat als straks de Arbobeleidsregels vervallen. Dat kan enorm variëren. Want waar de ene sector volop met concrete normen in de beleidsregels te maken heeft, kunnen diezelfde regels voor een andere sector weinig relevant bevatten. De toegevoegde waarde van een catalogus varieert natuur-

lijk navenant.' (zie kader *Arbobeleidsregels: wat verdwijnt er precies?*)

Maar Salentijn is de eerste om te onderstrepen dat de beleidsregels niet allesbepalend zijn. Volgens haar is het goed om in een verkennende workshop deze en andere plussen en minnen op een rij te zetten en het draagvlak in kaart te brengen. Zij heeft zo'n workshop meermaals georganiseerd en kent daarvan niet alleen de waarde, maar ook de voornaamste randvoorwaarden. 'Zoek voor de organisatie en begeleiding een externe partij, dan is de neutraliteit gegarandeerd. Maar onderzoek vooraf wel of deze procesbegeleider er vrede mee heeft als de uitkomst negatief is. Het kan niet zo zijn dat de partij die de neutraliteit moet bewaken, actief aanstuurt op een catalogus omdat hij daar zelf commercieel belang bij heeft.' ❏

Roel van Dooren is werkzaam bij Ravestein & Zwart, een in de thema's mens, werk en inkomen gespecialiseerd bureau voor redactionele communicatie. Ravestein & Zwart is partner in De Goede Praktijk, uw loket voor een arbocatalogus die werkt